

Азьмук Надія,
доктор екон. наук, доцент,
Інститут економіки промисловості
Національної академії наук України

ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНА ЦИФРОВІЗАЦІЯ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ ВИКОРИСТАННЯ ШІ

Ключові слова: штучний інтелект; людиноцентрична цифровізація; робоча сила; український контекст.

Nadiya Azmuk
Doctor of Economics, Associate Professor
Institute of Industrial Economics of
National academy of sciences of Ukraine

HUMAN-CENTERED DIGITALIZATION: THE UKRAINIAN CONTEXT OF AI USAGE

Key words: Artificial Intelligence; human-centered digitalization; labor force, Ukrainian context

Штучний інтелект – універсальний цифровий інструмент, що швидко інтегрується, як в повсякденне, так, і в професійне життя людини. Щорічне дослідження McKinsey (2023) засвідчує вибухове зростання генеративних інструментів штучного інтелекту та активне їх використання. За даними згаданого вище дослідження третина респондентів, підтвердили, що їхні організації регулярно використовують ШІ. Водночас 40% заявляють, що їх організації збільшать інвестиції у штучний інтелект. Більшість респондентів вважають, що названі цифрові інструменти трансформують потребу у робочій силі, зокрема вплинуть на її скорочення та зумовлять зростання витрат на перекваліфікацію [1]. Стрімкі темпи інтеграції ШІ в суспільство, економіку зумовлюють потребу у розробці політик та правил його використання на користь людини, тобто на людиноцентричних засадах.

Перші кроки щодо врегулювання взаємодії людини зі ШІ закладено у рекомендаціях ОЕСР (2019) [2], ЮНЕСКО (2021) [3]. Першим документом закладено принципи використання ШІ, другий формує етичні норми щодо його розробки, використання. Ці документи спрямовані на використання ШІ на людиноцентричних принципах, нормах. Зокрема, передбачають розробку та використання цифрових технологій ШІ з забезпеченням поваги до прав людини, демократичних цінностей та сприяння економічному зростанню.

У березні 2024 р. був ухвалений AI Act (2024), це комплексний документ що регламентує використання ШІ за групами ризику: неприйнятний, високий, обмежений та мінімальний [4].

Використання ШІ на людиноцентричних засадах допоможе гармонізувати соціально-трудова відносини, знизити ризики під час його використання та закласти фундамент для подальшого його безпечного використання у багатьох сферах економіки.

Водночас використання ШІ доцільно розглядати як інструмент відновлення та ревіталізації національного ринку праці, що визначається трудодефіцитною кон'юнктурою у багатьох галузях економіки через деструктивний вплив війни. Аргументами на користь цього є такі міркування.

По-перше, розвиток ШІ зумовлює інноваційний розвиток економіки та суспільства, сприяє побудові суспільства, заснованого на демократичних цінностей, забезпечить рівний та прозорий доступ до державних послуг громадянам країни.

По-друге, розвиток та використання ШІ на виробництві, у сфері послуг призведе до частково заміщення робочої сили генеративним, або іншим ШІ. В умовах гострої нестачі робочої сили в країні внаслідок російської агресії, це певним чином збалансує попит і пропозицію на національному ринку праці.

По-третє, штучний інтелект розширить інклюзію ринку праці, через створення нових робочих місць з дистанційною формою зайнятості.

По-четверте, ШІ доцільно використовувати для реінтеграції ветеранів у робоче середовище, через створення спеціальних програм з інтегрованим ШІ для арттерапії, а також навчання нових навичок, підвищення кваліфікації, залучення до трудових задач тощо.

По-п'яте, використання ШІ може підвищити якість робочого життя, через впровадження нових людиноцентричних цифрових технологій у бізнес та виробничий процес, створення більш сприятливих умов праці, зниження рутинності праці тощо.

Штучний інтелект має значний потенціал у сфері розбудови резильєнтного суспільства в Україні. Вирішуючи виклики та впроваджуючи відповідальні практики розробки та використання штучного інтелекту, Україна має використовувати ШІ для розширення можливостей своїх громадян, зміцнення своєї економіки та побудови справедливого суспільства.

Список використаних джерел

1. The state of AI in 2023: Generative AI's breakout year. QuantumBlack AI by McKinsey, 2023. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/quantumblack/our-insights/the-state-of-ai-in-2023-generative-ais-breakout-year>
2. Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449. OECD. 2019. URL: <https://oecd.ai/en/assets/files/OECD-LEGAL-0449-en.pdf>
3. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. UNESCO. Adopted on 23 November 2021. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/UNESCO.pdf>
4. Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law. 2024. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>